Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRØVEN

Læs om

Fredede fortidsminder

Gravhøjen ved Viebjerg

Stor Halsnæskunst på udstilling

Besparelser på kulturen

FREDERIKSVÆRKEGNENS HISTORISKE FORENING

Marts 2017 - 14. årgang, nr. 55

Foreningen

Formand
Wilhelm Stege
Strandvejen 3
3300 Frederiksværk
Tlf. 28 83 01 66
stegestrandvejen@live.dk

Sekretær
Bent Petersen
Skovbrynet 10
3300 Frederiksværk
Tlf. 47 74 64 26
bepetersen@hotmail.dk

Henning Petersen
Hejrestien 6
3310 Ølsted
Tlf. 51 43 05 51
henning_petersen@mail.tele.dk

Næstformand
Jørgen Lassen
Nørregade 33
3300 Frederiksværk
Tlf. 30 12 55 20
mail@jlassen.dk

Redaktør af *Prøven*
Jørgen Tved
Skansevej 30B
3390 Hundested
tlf. 47 77 00 23
tved@email.dk

Jytte Bloch-Kelsen
Lynghøjvej 24
3390 Hundested
Tlf. 45 81 96 95
jytte-bloch-kelsen@privat.dk

Kasserer
Carl Jensen
St. Havelsevej 92
3310 Ølsted
tlf. 47 74 93 35

Peter Ahlburg
Karlsgavevej 48
3300 Frederiksværk
tlf. 47 77 01 46
mc_allemann@yahoo.dk

Erik Kragh
Gl. Møllevej 7
3300 Frederiksværk
Holth.Kragh@outlook.com

Medhjælper for bestyrelse
Jan Larsen
Astersvej 8
3310 Ølsted
jplarsen2@hotmail.com

Kontingent 2017

Personligt medlemskab	150,- kr.
Husstandsmedlemskab	225,- kr.
Firmaer og institutioner	500,- kr.
Firmaer (under 6 ansatte)	250,- kr.

Det er nemmest for foreningen, hvis man indbetaler via netbank:
Reg.nr. 1551 kontonr. 3572519309
i Danske Bank.
Husk at anføre navn og adresse på indbetaler!

Redaktionen

Jørgen Tved (ansvarshavende), Jørgen Lassen, Jytte Bloch-Kelsen, Erik Kragh, Jan Larsen, Bent Petersen.
Layout: Torsten Møller Madsen
Tryk: G L Tryck, oplag 450
ISSN: 1604-0678. Titel: Prøven
Foreningens e-mail: *mail@frvhistorie.dk*
Hjemmeside: www.frvhistorie.dk

Stof til næste nummer af *Prøven* bedes indsendt snarest. Vi tager forbehold for indsendte læserindlæg, som ikke nødvendigvis er udtryk for foreningens holdning.

I dette nummer

Nyt fra foreningen side 4
STØRRE SAMARBEJDE MED INDUSTRIMUSEET. OG ET LILLE NAP!

Så er der generalforsamling! side 5
HUSK ONSDAG DEN 5. APRIL

Fredede fortidsminder side 6
I HALSNÆS KOMMUNE

Gravhøjen ved Viebjerg side 16
ARTIKEL, BRAGT I RUNDT OM ØLSTED

Stor Halsnæskunst side 18
PÅ UDSTILLING OG AUKTION

Nordsjællands Venstreblad side 19
ARBEJDSFORHOLD I **30'**ERNE

To breve fra Kulturelt Samråd side 20
NEDSKÆRINGER ELLER EJ?

Foreningens arrangementer side 21

Nyt fra foreningen

Større samarbejde med Industrimuseet. Og et lille nap!

Vi har i foreningen indledt nogle møder med Industrimuseet omkring et tættere samarbejde på at skabe et *Venneselskab*. Vi har jo allerede samarbejdet omkring V3 som museumsværter gennem de sidste to år.

Vi får i Venneselskabet muligheder for fælles aktiviteter såsom:

- Åbninger af udstillinger
- Publikationer, artikler mm.
- Rabat på varer i Museumsbutikken
- Rabatordninger på entrebilletter
- Diverse kurser (fx slægtsforskning)
- Faglige udflugter
- Bag kulisser på museer.

Vi vil på generalforsamlingen den 5. april komme med mere orientering herom.

Wilhelm Stege, Formand

Vil du give et nap?

Vi har mange gode aktivister i Historisk Forening, men vi kan godt bruge et par stykker til.

Prøven er vort vigtigste ansigt udadtil. Men også det dyreste. Skulle vi sende det ud gennem *PostNord*, var foreningen for længst gået fallit. Igennem lang tid er størstedelen af oplaget blevet bragt ud af vore aktive medlemmer. Vi mangler dog to ruter, som vi godt vil have afsat: Den ene er i *Liselejeområdet* på godt 10 blade, og den anden rute er i *Vinderød og Arresøparken* på ca. 15 blade. Det lyder ikke af meget, men modtagerne er spredt, så det vigtigste er en cykel og en lille times tid i overskud.

Vi mangler også aktivister, der kan *passe udstillingen omkring V3*. Udstillingen åbner omkring 1. juni – i samme periode som Krudtværksmuseet holder åbent. Vi skal holde åbent hver lørdag og søndag mellem kl. 11 og 16.

Vil du være et aktivt medlem, som uddeler af *Prøven* eller som vagt ved V3, så tag kontakt til formanden eller til *Jørgen Tved*. På forhånd tak!

Generalforsamling 2017

Frederiksværkegnens Historiske Forening

I henhold til vedtægterne indkaldes til

Ordinær generalforsamling

Onsdag den 5. april 2017 kl. 18:30

På Frederiksværk Bibliotek, Torvet 41, 3300 FrVærk

Dagsorden

1. Valg af dirigent og referent.
2. Bestyrelsens beretning.
3. Forelæggelse til godkendelse af det reviderede regnskab.
4. Fastsættelse af kontingent for det kommende år.
5. Indkomne forslag.
6. Valg af bestyrelse.
7. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
8. Eventuelt.

Ad punkt 5: Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen skal være formanden i hænde 14 dage før generalforsamlingen.

Ad punkt 6: På valg er Peter Ahlburg (modtager genvalg), Jytte Bloch-Kelsen (modtager genvalg) og Jørgen Lassen (modtager ikke genvalg).

Med venlig hilsen fra bestyrelsen

Efterfølgende, kl. 20:00 – **med adgang for alle** – foredraget

Røde Kors' historie – Da Røde Kors kom til Danmark

Fredede fortidsminder
I Halsnæs Kommune

Vibeke og Svend Erik Veng har givet idéen til nedenstående artikel, som er skrevet af lokalhistoriker Jørgen Lassen.

Det er ikke almindelig kendt, at der er ikke mindre end 75 fredede gravhøje fra oldtiden i Halsnæs Kommune. De ligger spredt i kommunen, men vest for *Grønnesse Skov* er der ingen - det har der været tidligere, men de er pløjet ned, og er derfor ikke blandt de fredede.

Gravhøjene ligger typisk på højdedrag og ofte i grupper, f.eks. 7-højene i Melby, højene i Sonnerup og højene på højderyggen nord for Arresødal. En undtagelse fra denne hovedregel er de 7 høje i Brødemose Skov, som ligger på gammel havbund. De er også ret flade, ½-1½ meter høje, og de fleste passerer dem sikkert helt uden at opleve dem som gravhøje.

Udover de 75 fredede gravhøje har der været 2-3 gange flere gravhøje, men de fleste af dem er pløjet bort.

Begravelsespladser

Gravhøjene er begravelsespladser fra den tidligste bondestenalder frem til overgangen til kristen tid i slutningen af vikingetiden.

En gravhøj er som regel bygget af jord, tørv og sten over et gravsted. Gravstedet kan indeholde flere grave. Det er almindeligt med en primærgrav i centrum af højen, og der kan derudover være flere sekundær-

A. P. Madsen, Højrække ved Sonnerup set fra vest. Akvarel. 1887 (foto: Lennart Larsen, Nationalmuseet).

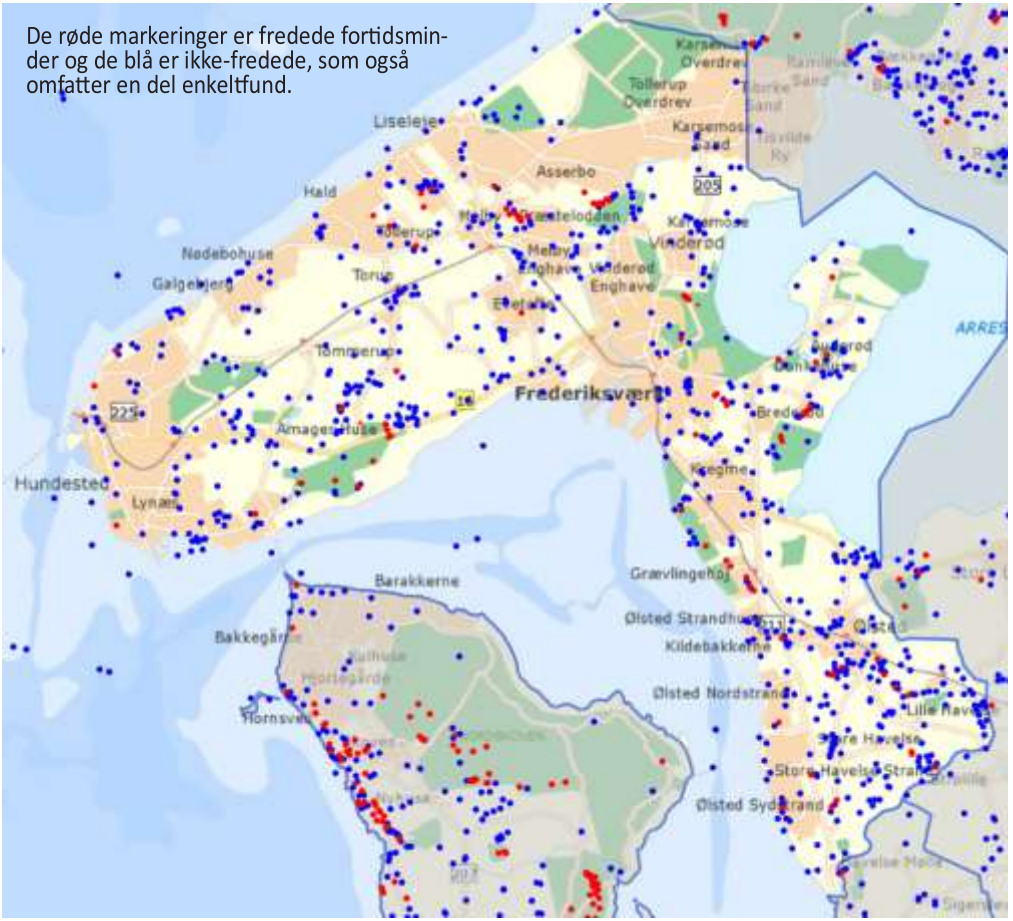

De røde markeringer er fredede fortidsminder og de blå er ikke-fredede, som også omfatter en del enkeltfund.

grave længere oppe i højen. Højenes størrelse og udformning varierer betydeligt. Det kan hænge sammen med den dødes status. Oftest er en gravhøj rund i grundplanen, og kaldes en rundhøj. Aflange høje kaldes langdysser.

Gravhøje er kendt fra forskellige tider over store dele af verden. De tidligste stammer fra de ældste jordbrugskulturer i Europa og den vestlige del af Asien. I Danmark er der registreret spor efter ca. 85.000 gravhøje, mens der i dag er godt 22.000 fredede gravhøje spredt over hele landet. Og i Halsnæs har vi altså et særligt ansvar for 75 af de fredede gravhøje.

Arkæologiske pengeskabe

Mange gravhøje er opbygget af ensartede græstørv, og med tiden, når fugt trækkes ned i højens centrum, ændres jordforholdene i højen og et hårdt lag af udfældet jern dannes. Jernet findes naturligt i jorden og udfældes ved overgangen mellem de

Fund fra en bortpløjet gravhøj ved 7-høje ved Melby. Det rige fund i en kvindegrav omfatter en fuldgrebsdolk på ca. 27 cm. i længden, en halskrave, to tutuli (smykkeplader), bælteplade, et stort antal rør til snoreskørt og 3 perler (foto: John Lee, Nationalmuseet).

tørre områder øverst i højen og de fugtige områder centralt i højen.

Det bliver efterhånden til en tætsluttende kappe, kaldet "alkappe" (udtales aaalkappe), som holder på højens fugtighed og konserverer indholdet i graven, herunder især organisk materiale som lig, træ og tekstiler. Et meget kendt eksempel er Egtvedpigen fra en høj ved Egtved Å, som blev fundet meget velbevaret i sin egekiste.

Mange af gravhøjene er ikke udgravet og henligger derfor som en slags arkæologiske pengeskabe, hvor indholdet er ukendt. De kan imidlertid rumme meget værdifulde fund for fremtiden.

Derfor er det uhyre vigtigt, at alkappen ikke gennembrydes af store trærødder. Eller endnu værre: at store træer på et tidspunkt vælter og dermed laver stor huller i alkappen. Så kan gravens indhold hurtigt nedbrydes, og uvurderlige kulturminder kan gå tabt. Ud fra et ønske om at bevare gravenes indhold, er det derfor en rigtig dårlig idé at lade dem gro til med træer.

Utilstrækkelig pleje i Halsnæs

Der er flere formål med pleje af gravhøjene: beskyttelse af indholdet, fremme den

Nærbillede af perlerne fra fundet ved 7-høje ved Melby, to af rav og en af glas (foto: John Lee, Nationalmuseet).

Bomhøj ved Store Havelsevej 145 før rydningen. I den tilstand kunne den nemt opfattes som en lund (arkivfoto 2011: Jørgen Lassen).

landskabelige æstetik og synliggørelse af den betydningsfulde og spændende kulturarv, hvilket også giver mulighed for en seriøs formidling af den store fortælling.

Bortset fra en række udvalgte høje, bl.a. 7-højene i Melby, Maglehøjene ved Frederiksværk, højene ved Sonnerup og Rakenhøj ved Ølsted, har plejen af gravhøjene i Halsnæs været et forsømt område.

Derfor er det *meget* glædeligt, at Halsnæs Kommune i 2016 har ryddet 2 privatejede gravhøje for voldsom trævækst. Det gælder

Bomhøj ved Store Havelsevej 145 efter rydningen. Nu står den knivskarpt mod horisonten, og når der vokser græs frem, bliver det en fryd for øjet, som meget tydelig fortæller en del af historien om vores fjerne forfædre (foto: Jørgen Lassen).

Et af de mere groteske eksempler på en ødelagt gravhøj, som trænger til restaurering. En af Sonneruphøjene er udhulet med en stor vandtank, som bønderne i Sonnerup i sin tid installerede (arkivfoto 2011: Jørgen Lassen).

den smukt beliggende høj øverst på Viebjerg syd for Ølsted og den mægtige Bomhøj syd for St. Havelse ved Store Havelsevej. Det er sket for kommunens regning i et eksemplarisk samarbejde med ejerne.

Specialkonsulent *Jakob Christian Lausen* fra Halsnæs Kommune oplyser, at man er åben for forslag om flere rydninger, og at man prioriterer høje, der er - eller kan blive - synlige fra offentlig vej, eller som kan tilgås via stier.

Kommunalt og statsligt ansvar

Efter *Museumslovens § 29 i* skal kommuner, som ejer fortidsminder, pleje disse. Efter samme paragraf kan kulturministeren fastsætte regler om pleje af fortidsminder. De gældende regler fremgår af Plejebekendtgørelsen af 14-12-2006, hvor det i § 1 anføres, at "*Kommunalbestyrelsen kan pleje privatejede fortidsminder*", og at denne pleje "*skal udføres, så det ikke medfører udgift, væsentlige gener eller tab for ejer eller bruger.*" I den forbindelse er der også fastsat regler om ejers mulighed for selv at foretage plejen indenfor en frist, og der er regler om ejers mulighed for at klage.

Om de statsejede fortidsminder hedder det i bekendtgørelsens § 2, at "*den administre-*

rende myndighed gennemfører pleje af statsejede fortidsminder."

Det er altså ganske klart, at kommunerne og staten selv har ansvaret for plejen af de fortidsminder, som de ejer. Men når det gælder de mange privatejede fortidsminder, hvoraf en stor del i Halsnæs kommune er meget misligholdte, er det i sidste ende overladt til kommunen at tage ansvar for plejen.

Utilstrækkeligt tilsyn

Efter Museumslovens § 29 o har kulturministeren tilsynet med overholdelsen af plejebestemmelserne, men ministeren kan bestemme, at tilsynet udøves af en anden myndighed. Efter strukturreformen (af kommuner og regioner) blev det besluttet, at 10 arkæologiske museer bistår Kulturstyrelsen med at føre tilsyn. For Halsnæs Kommunes vedkommende blev det *Kroppedal Museum*, men nu om dage er det *Museum Nordsjælland*.

Af Kulturstyrelsens Vejledning fra 2008 om tilsyn med fortidsminder fremgår, at "*de enkelte tilsynsmuseer skal besigtige de fortidsminder, der ligger inden for deres område, med max. 5 års mellemrum.*" Men det sker ikke i Halsnæs Kommune, hvor langt de fleste fredede fortidsminder ikke er besigtiget siden 2012 af Kroppedal Museum - en besigtigelse, som i øvrigt slet

Der var stor interesse for indvielsen af formidlingen af Boplads Hundested i 2016 (foto: Jørgen Lassen).

Formidlingen af Boplads Hundested er blevet til i et fortræffeligt samarbejde mellem Foreningen By og Land, Hundested Lokalhistoriske Forening og Arkiv, Museum Nordsjælland og en række engagerede ildsjæle. Afdelingschef for arkæologi, Museum Nordsjælland, Esben Aarsleff holder tale ved indvielsen i 2016 (foto: Jørgen Lassen).

ikke eller kun i ringe grad førte til initiativer i forhold til de misligholdte gravhøje.

Som eksempler på misligholdte fortidsminder kan nævnes Spaanhøj nordvest for Melby, to af højene i Sonnerup, højen ved Ølsted Nordstrand, en af højene i Holteskoven og den meget spændende langdysse ved Ølsted Sydstrand. For flere af dem handler det ikke så meget om pleje, men om et stort behov for egentlig restaurering. En af dem rummer - helt grotesk - et vandtårn, andre er voldsomt afgravede eller bevoksede og der kan også være tale om væltede sten.

Plejestrategi

Halsnæs Kommune har offentliggjort en vejledende plejestrategi for særlig natur i Halsnæs Kommune fra 2008, som også omfatter pleje af en del fredede fortidsminder. Derudover har kommunen publiceret rapporter om naturforvaltningen for perioderne 2007-2010, 2010-2013 og 2012-2015, hvor en række initiativer i forhold fortidsminderne også er omtalt.

Men man savner en systematisk gennemgang af samtlige fredede gravhøje, dysser og kister m.fl. med henblik på status og planlægning for fremtiden.

Formidling er vigtig

Formidlingen af gravhøjene og de kulturer, som de repræsenterer, bør også ske i langt højere grad, end tilfældet er for nuværen-

de. Der er stor og stigende interesse for arkæologi, og da *Boplads Hundested* blev udgravet var det et stort tilløbsstykke. Med skilte, foldere, film, app og undervisningsmateriale m.v. bør den store fortælling formidles.

Det skal være muligt at se billeder af de mange spændende fund og de historiske perioder skal belyses på en pædagogisk måde. Det ligger der også et stort oplevelsesøkonomisk potentiale i.

Stenalderens høje

I den tidlige del af bondestenalderen (fra ca. 3900 f.Kr til 1800 f.Kr), også kaldet tidlig neolitikum, bestod gravhøjene af stenbyggede kamre, dyssekamre, hvoromkring der blev opkastet en jordhøj. De ældste dysser havde kun en enkelt sten som overligger, og bliver efter højens form omtalt som runddysser eller langdysser. I slutningen af tidlig neolitikum blev kamrene dækket af flere sten, hvorved jættestuen var skabt. Dysserne var oprindelig anlagt som begravelser for én person, men de blev senere brugt til flere, efter de døde var skeletteret. Det har sandsynligvis resulteret i udviklingen af jættestuen.

I den mellemste del af yngre stenalder (mellemneolitikum) brugtes igen enkeltbegravelser: den døde blev begravet i almindelige jordfæstegrave, hvorover der kaste-

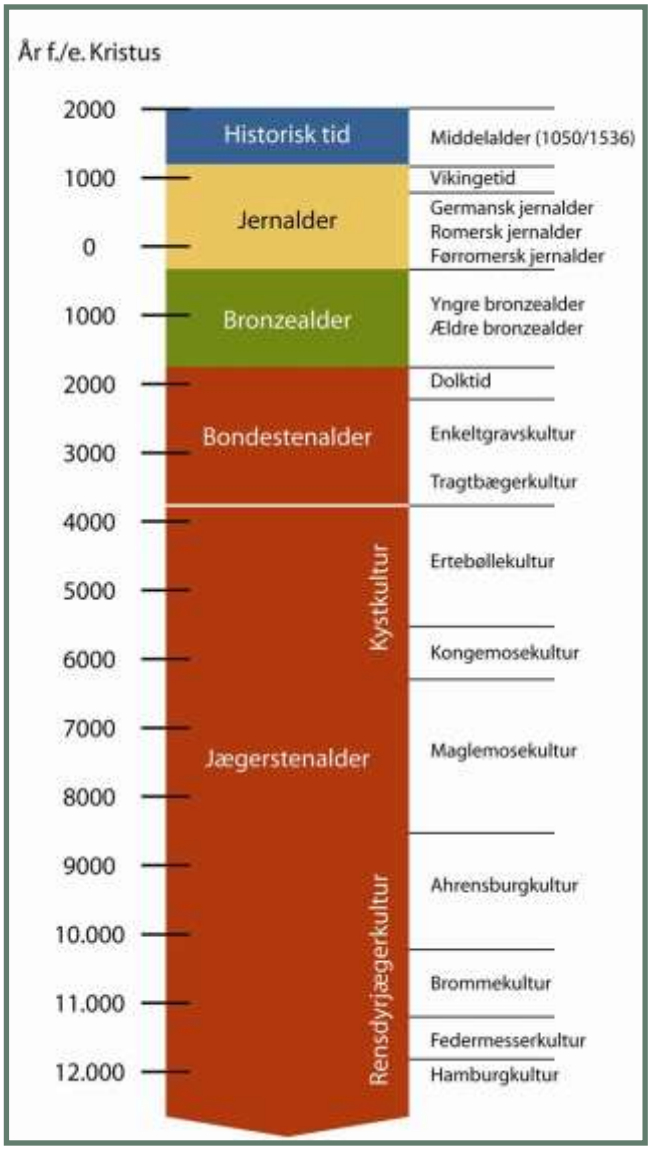

Tidstavle, der i overskrifter redegør for de primære - for arkæologien relevante - historiske perioder. Fra Odense Bys Museer.

des en høj, der kunne være mellem en og to meter høj. Højen kunne bruges igen, hvorved den voksede. Perioden kaldes også for enkeltgravstid.

I slutningen af bondestenalderen (senneolitikum) blev de døde begravet i en stensat kiste, en hellekiste, med en mindre høj over.

Bronzealderens høje

I første halvdel af bronzealderen ændrede begravelsesskikken sig endnu engang. Nu blev de døde begravet i egekister med en kæmpemæssig tørvebygget høj over. Det medførte, at mange af egekisterne er bevaret til vore dage. Bronzealderens høje er gerne placeret markante steder i landskabet.

I yngre bronzealder kom urnebegravelser; urnerne blev nedsat i de eksisterende høje.

Jernalderens høje

I den tidligste del af jernalderen, også kaldet førromersk jernalder, brugtes stadig urnebegravelser, men urnerne blev nedsat i en lille høj, knap en meter høj, der var omgivet af en grøft. Denne højtype, der i dag stort set er forsvundet grundet dyrkning, kaldes en tuegrav.

Ved slutningen af yngre jernalder og i overgangen til vikingetiden genopstod højene. De kendes især fra kongemagtens tidlige centre som Jelling i Danmark og Uppsala i Sverige. Sydhøjen i Jelling, der blev færdigbygget o. 975, er sandsynligvis den yngste høj, der kendes i Danmark, da landet herefter gik over til den kristne tro, og danskerne ikke længere opkastede høje over de døde.

Denne artikel er blevet til, efter at to medlemmer af foreningen, Vibeke og Svend Erik Veng, gjorde opmærksom på rydningen af gravhøjens buskads. De skrev i november en mail om rydningen af gravhøjen ved Viebjerg. Det gav anledning til en artikel i »Rundt om Ølsted«, som vi bringer på de næste sider.

Det gav desuden Jørgen Lassen anledning til at skrive ovenstående artikel om »gravhøjenes almene tilstand« i Halsnæs.

Frederiksværkegnens historiske Forening siger mange tak for initiativet fra Vibeke og Svend Erik Veng, og skal her benytte lejligheden til at gentage, at alle er velkomne til at bidrage med artikler eller idéer til *Prøven*!

Er man interesseret i at »grave« dybere i emnet gravhøje, kan man fx gå ind på

www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder/

der blandt andet rummer en omfattende registrering af fredede fortidsminder.

Også på Nationalmuseets hjemmeside kan man foretage søgninger. Prøv fx at indtaste

natmus.dk/soegning/?q=gravhøj

Også Halsnæs Kommune tilbyder en korttjeneste. Her kan man blandt meget andet finde fortidsminder:

fkgdrift.kortinfo.net/Map.aspx?Site=Halsnaes&Page=Kortopslag

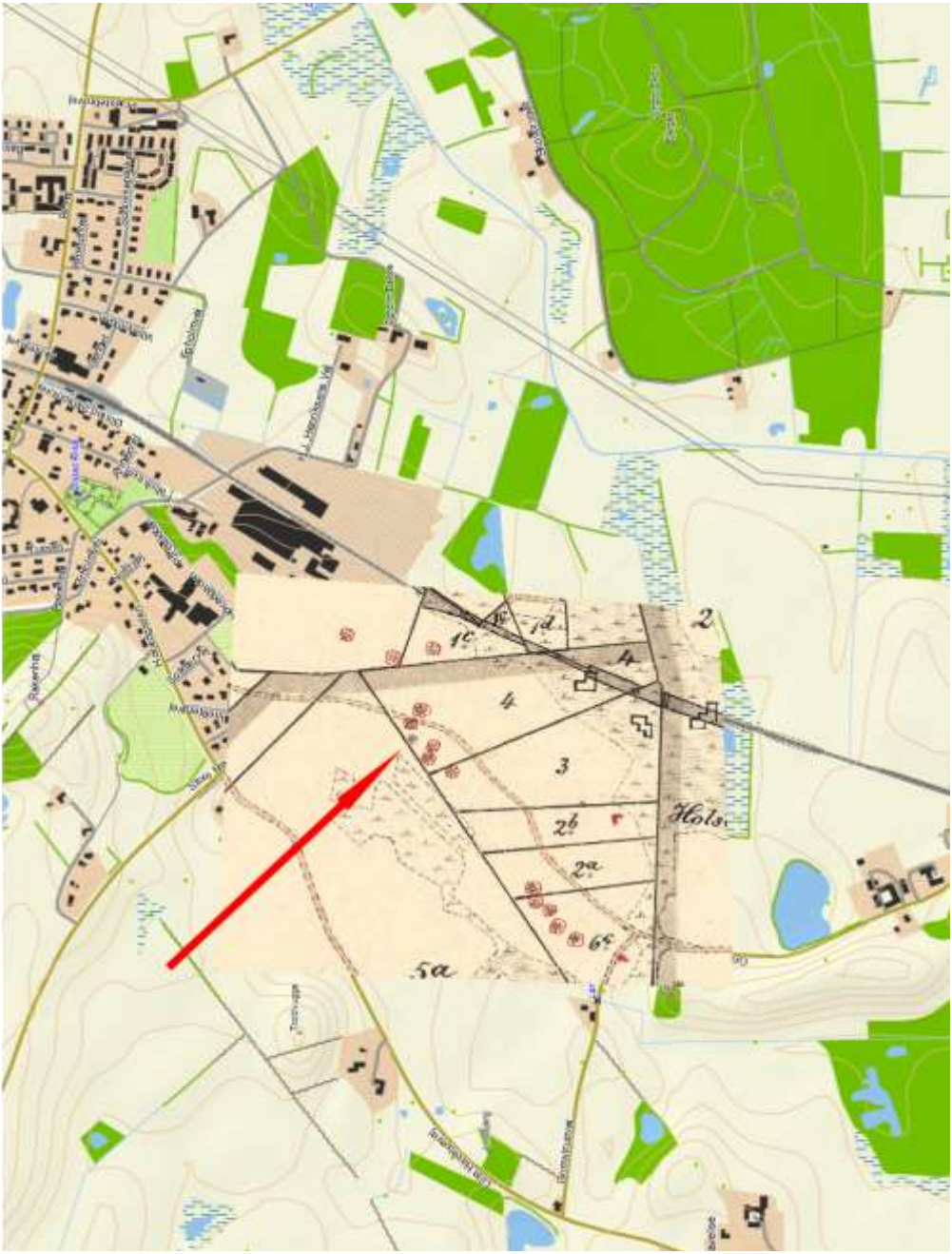

Kort over Ølsted i dag. Oven på dette er lagt et gammelt matrikelkort, der viser, hvor mange gravhøje, der har været, men som nu er nedpløjede (med rød ring). Pilen viser mod Viebjerg Højen, se artiklen på næste side. Grafik: Torsten Møller Madsen

Gravhøjen ved Viebjerg

Artikel, bragt i *Rundt om Ølsted*

Af Vibeke og Svend Erik Veng

Som det måske allerede er bemærket, når I kører på Ll. Havelsevej, er der "dukket" en gravhøj op på toppen af Viebjerg.

I et samarbejde med Lisa og Henning Lauersen, "Gadegård" på Ll. Havelsevej, Vibeke og Svend Erik Veng, Grimstrupvej 43 samt Natur og Miljø i Halsnæs Kommune ved Axel Frederik Møller, der har været projektleder, er dels skrænten på "Gadegård", en del af skoven og selve gravhøjen tilhørende Vibeke og Svend Erik Veng, blevet ryddet for vildtvoksende mirabellatræer og andre ukrudtsarter. Så nu kan den store smukke gravhøj ses både fra Ll. Havelsevej og fra den vandresti, der går over Viebjerg.

Gravhøjen beskrives af Kulturarvstyrelsen som en oldtidshøj. Den er formentlig fra bronzealderen og har en diameter på ca. 25 meter og er 4-6 meter høj. Med den størrelse må det antages, at det er en af datidens konger eller stormænd, der er

begravet i højen.

Den er ikke udgravet og blev fredet i 1937. Gudskelov for det, for på et gammelt matrikelkort fra begyndelsen af 1800-tallet kan man se, hvor mange gravhøje, der er blevet sløjfet, de er anført med en rød ring.

Projektlederen fra Halsnæs Kommune oplyser, at der desværre ikke er flere faktuelle oplysninger at give om gravhøjen.

For nærmere at kunne tidsbestemme den, skal man have fat i noget træ fra kisten eller en knogle - og det kan jo ikke lade sig gøre.

På billederne kan man se, hvordan gravhøjen så ud, både før og efter den blev ryddet.

Stor Halsnæskunst
på udstilling og auktion

Frem til den 26. februar 2017 kunne man på *Ordrupgaard* se en meget interessant udstilling med cirka 70 værker af realisten og symbolisten L. A. Ring (1854-1933), herunder flere fra Rings tid i Frederiksværk i perioden 1898-1902.

Udstillingen "*Mellem Lys og Mørke*" havde fokus på det vendepunkt i Rings kunst, der sker ved ægteskabet i 1896 med den purunge Sigrid Kähler (1874-1923). Fra værker med en melankolsk stemning og værker, der kredser om døden, bliver hans værker præget af varme, intimitet og optimisme.

Ring og kærligheden

Rings nære ven, kunstneren H. A. Brendekilde (1857-1942), introducerer ham i 1885 for den kendte keramiker Herman A. Kähler og hans værksted i Næstved. Derefter har Ring jævnlig sin gang i værkstedet, hvor han eksperimenterer med lertøjet og skaber en række originale og skulpturelle keramikværker, hvoraf flere vistes på udstillingen.

Det er i keramikerværkstedet, at Ring møder Herman A. Kählers datter Sigrid, hvor hun havde sit arbejde ved drejebænken og som dekorationsmaler, særligt med blomstermotiver. Man kender ikke meget til Sigrid Kählers virke som kunstner, udover at hun elskede at male og tegne. I forbindelse med Ring-udstillingen har *Ordrupgaard* imidlertid opsporet dekorationsarbejde og akvareller, som blev vist på udstillingen.

Ring i Frederiksværk

To år efter ægteskabet med Sigrid Kähler flytter parret i efteråret 1898 til Åsebro 4 i Frederiksværk. To af parrets tre børn, Githa (1899-1948) og Anders Herman (1900-1948) er født i Frederiksværk og døbt i Vinderød Kirke. Frem til foråret 1902, hvor parret flytter til Baldersbrønde, maler Ring op mod 100 værker med motiver fra Frederiksværk og omegn - herunder hovedværket *Sommerdag ved Roskilde Fjord*, som er optaget som et af 10 værker i *Kanon for billedkunst*. Frederiksværkegnens Historiske Forening opsatte i 2013 en mindeplade på Rings bolig.

Ring på auktion

For nylig har *Bruun Rasmussens Kunstauktioner* sat ikke mindre end 14 malerier af L. A. Ring på auktion, og et af dem har motiv fra Vinderød; *Landskab. Formiddag efter at rimtågen er lettet. Vinderød*. Et lille fint maleri, 30x48 cm. fra 1901, som er vurderet til 60-80.000 kr. Det er kendt fra kataloger, men kan nu ses for første gang i mange år af en bredere offentlighed ved klik på *bruun-rasmussen.dk*

Jørgen Lassen

Nordsjællands Venstreblad

Det sker, at gode venner ringer og godt vil vide, om jeg er interesseret i gamle blade og aviser. Svaret er altid "ja tak"!

I et nummer af *Nordsjællands Venstreblad*, som var en radikal avis, fra den 5. november 1930, har jeg fundet denne historie om arbejdsbetingelserne på den gamle fabrik. Den er skrevet af *Laurits Larsen*, Vinderød Skov, der på den tid var meget skrivende i den radikale avis.

Under overskriften Lysegilde skriver han følgende:

Jeg husker som Dreng på fabrikken, når de mørke Aftener begyndte at indfinde sig, at hver Mand fik sin Olielampe udleveret. Denne var en Jernlampe med en Ledning i og et lille Hul til Vægen og et lille Dæksel, hvor Olien blev hældt ned. Hver Dag gik så en Mand rundt og uddelte Bomuldsvæger og Olie; når så Mørket faldt på og alle Lamperne blev tændt, var der en Røg og en Os, så den ene Arbejder knap kunne se den anden. Man forstår ikke, hvorledes Folk den gang kunne se at arbejde ved en sådan Belysning. Der blev så holdt Lysegilder omkring imellem Arbejderne om Aftenen, hvor der blev sendt Bud efter Extrakt og Brændevin og Boller.

Pølsegilde

Omkring ved samme Tid blev Grisene slagtet, og de fleste Arbejdere i byen og på Landet havde i de Tider en Gris. Morgenen efter, at Pølserne var lavet, kom vedkommende Arbejder med Pølser, som blev skåret ud i Småstykker til Gæsterne, som var indbudt. Ved 7-tiden om Morgenen sluttede de så og fik deres afmålte Stykke og et par Dramme til indtil kl. 10, så var Pølsegildet endt.

Rejegilde

Rejegilderne foregik for det meste på det gamle Modelsnedkerværksted, som senere nedbrændte. Det lå ud mod Vognmagergade. Når om Morgenen Rejekonen kom forbi, blev der i en Snor firet en Spand ned oppe fra Vinduet, hvori der så kom en god Portion Rejer (de var dengang ikke så dyre, 4 Skilling for Potten). Rejerne blev så kogt til Frokost, hvortil det dertil indbudte Rejesjak indfandt sig, og hvortil så vankede diverse Snapse, sommetider trak jo Måltidet lidt ud efter at Klokken havde lydt, men så måtte en Dreng gennem et hul i døren holde udkik, der skulle jo være tid til at pille Rejerne. Nu er snart alle disse gamle Arbejdere under Mulde, man har kun Erindringer om dem tilbage.

Med tak for de gamle aviser.

Jørgen Tved

To breve fra Kulturelt Samråd

Nedskæringer eller ej?

Da vi i sidste år skulle planlægge vort møde-program for 2017, var vi klar over, at der var risiko for betydelige nedskæringer på kommunens kulturbudget for 2017. Vi planlagde imidlertid, som vi tidligere havde gjort, med et stort antal foredrag m.v.

Vi var klar over, at det kunne blive meget dyrt for Historisk Forening, hvis vi ikke kunne få de påregnede tilskud til foredragsholdere m.m.

Den 6. januar fik vi så et brev fra *Kulturelt Samråd* om, at et flertal i byrådet havde beskåret samrådets økonomiske pulje med ca. 60 %. Det ramte naturligvis os – og mange andre foreninger – hårdt, og det ville betyde store vanskeligheder med gennemførelsen af vores program for 2017. Hvad havde vi og andre foreninger at gøre godt med?

Den 3. februar fik vi så et nyt brev . Heri kunne Kulturelt Samråd meddele: **"***I de afsluttende politiske forhandlinger er der imidlertid ved forskellige tiltag blevet lempet lidt på beskæringerne, så styrelsen ser frem til, at ingen behøver at frygte voldsom nedgang i mangfoldigheden af kulturelle udbud i vores kommune.***"**

Det nye brev giver os måske lidt mere ro og et håb om, at vi forsat kan afholde gode foredrag osv. Og at vi forsat kan indbyde alle til at komme til vore foredrag, uden at der skal betales entréafgift. Det må aldrig være den enkeltes økonomi, som forhindrer nogle i at få den historiske og kulturelle viden, som vi bestræber os for – blandt andet gennem vore foredrag – at lægge frem.

Vi skylder vore forhandlere i Kulturelt Samråd en stor tak for, at fremtiden nu ikke ser helt så sort ud.

Til gengæld har vi ikke meget at takke politikerne for. De taler altid om det vigtige og nødvendige frivillige arbejde, som gøres i de mere end 140 medlemsorganisationer, der er samlet i Kulturelt Samråd. For os er det både en demokratisk gevinst, at foreningerne i fællesskab kan fordele økonomiske midler og det må også på mange områder være en stor lettelse i den kommunale administration, at foreningernes selvforvaltning kan fungere.

Vi ser frem til, at politikerne forstår, at den pulje, som samrådet får stillet til rådighed, ikke bør skæres ned, men tværtimod øges, i takt med de mange opgaver, det frivillige arbejde løser for rigtig mange mennesker i Halsnæs Kommune.

Jørgen Tved

Foreningens arrangementer

Onsdag den 22. marts kl. 19:30
Sagntidens Lejre
Museumsleder Tom Christensen

Lejre er det sted, hvor historien om kongeriget Danmark begyndte ifølge sagaer og krøniker. I arkæologisk sammenhæng ses monumentale halbygninger, gravhøje, skibssætninger og rige fund gennem godt 500 år (500-1000 e.Kr.) i landskabet omkring Lejre. Passende rammer for en konge eller fyrste. Men de fysiske levn fortæller ikke om personer og begivenheder, og de skriftlige kilder bygger på sagn og myter. Museumsleder *Tom Christensen* vil forsøge at afdække, hvad der er sandt, og hvad der er myte om Kongsgården i Lejre.

Onsdag den 5. april kl. 18:30
Generalforsamling

Der afholdes generalforsamling i Frederiksværkegnens historiske Forening.
Se indkaldelsen på side 5.
Bemærk venligst tidspunktet, kl. 18:30.
Det er til generalforsamlingen kun adgang for foreningens medlemmer.
Generalforsamlingen slutter kl. 20:00, hvorefter der er foredrag. Se nedenfor!

Onsdag den 5. april kl. 20:00
Røde Kors' Historie
Da Røde Kors kom til Danmark

Vi har fået *Bent Kauffmann* fra Røde Kors til at holde foredrag om organisationens historie. Bent Kauffmann vil fortælle historien om Røde Kors fra starten i 1859, udviklingen, konventionerne og de danske interesser op gennem tiden. Der vil blive fortalt om krigen i 1864, 2. Verdenskrig med nødpakker til KZ-lejrenes fanger, de hvide busser, Koreakrigen og hospitalsskibet Jutlandia.

Torsdag den 4. maj kl. 18:00
Besættelsestiden mindes

Traditionen tro markeres 4. maj, som både er en national og lokal mindedag med blomsternedlæggelse ved mindestenene i Nørregade og på Nyvej. Vi samles kl. 18.00 ved mindestenen i Nørregade og fortsætter derefter til Nyvej (ved Privatvej).

Torsdag den 4. maj kl. 19:30
Søværnet under 2. Verdenskrig
Marinehistoriker Søren Nørby

Sænkningen af den danske flåde den 29. august 1943 ifm. samarbejdspolitikkens sammenbrud var en af besættelsestidens mest skelsættende begivenheder. Tidligt om morgenen forsøgte tyskerne at sætte sig i besiddelse af den danske hærs og flådes materiel, og det kom til direkte kamp flere steder i landet. Den tyske aktion på Holmen endte imidlertid i delvis fiasko, da det lykkedes hovedparten af flådens enheder enten at sænke sig selv eller at nå neutralt svensk område. Under dette foredrag fortælles der dels om flådens historie under besættelsen, dels om de enkelte skibes skæbne.

FORENINGENS FOREDRAG AFHOLDES BIBLIOTEKET I FREDERIKSVÆRK TORVET 41

TILMELDING OG MEDLEMSKAB AF HISTORISK FORENING ER *IKKE* NØDVENDIG FOR AT DELTAGE I FOREDRAG OG TURE, MEN FOR DEN GODE KAFFE OG ELSES VELSMAGENDE KAGE MÅ DU BETALE 25 KR !

KOM I GOD TID, FOR DER ER OFTE TALE OM TILLØBSSTYKKER!

Onsdag den 17. maj kl. 18:00
Egholm museum – en kanonoplevelse
Aftentur til Egholm Slot

Vi har arrangeret en aftentur til Egholm Museum ved Kirke Hyllinge. Egholm Museum rummer mere end 6000 militære genstande – alt fra biler, våben, radioer, uniformer mm. samt en udstilling om Livgarden og om Det vilde Vesten. 2. Verdenskrig og den danske modstandsbevægelse er også repræsenteret. Grundlæggeren *Ole Falck* og hans datter *Rikke Falck* vil være guide for os på en tur rundt på museet på 2-2½ time.

Turen er med "selvkørsel". Pris kr. 100. Børn kr. 50. Kaffe er inkluderet i prisen.

Tilmelding nødvendig!

Onsdag den 31. maj kl. 19:30
Grundlovens historie
Jurist Bente Hagelund

Bente Hagelund vil fortælle om Grundlovens historie med fokus på revisionen i 1915. Frem til dette år var det kun cirka 14 procent af den samlede danske befolkning, der havde ret til at stemme, men med Grundloven af 1915 fik alle - uanset køn og stand - stemmeret. Derfor betegnes 1915 også som året, hvor demokratiet reelt blev indført i Danmark. Der vil i foredraget blive set på Grundlovens udvikling frem til i dag. Hvilken betydning har de gamle regler for den aktuelle virkelighed i Folketinget, i forvaltningen og ved domstolene? Har Grundloven en berettigelse og en fremtid?

Returadresse: Skansevej 30B, 3390 Hundested

Museer og arkiver

Industrimuseet Frederiks Værk
Åbningstid kontor: tirsdag-fredag kl. 10-14
www.indmus.dk, tlf. 47 72 06 05
Torvet 1, 3300 Frederiksværk

Knud Rasmussens Hus
Knud Rasmussensvej 9
3390 Hundested, Tlf. 47 72 06 05
Åbent Kl. 11 - 16. Mandag lukket

Hundested Lokalhistoriske Arkiv
Åbningstid: Mandag og onsdag kl. 10-13 og torsdag kl. 16:00 -18:00. Telefon 4798 1010
Nørregade 61 i Hundested (Biblioteket)

Krudtværket
Åbent fra 1. juni. kl. 11-16, mandag lukket

Udstilling af kampvognen V3
Syrevej 13, Krudtværksområdet
Åbent fredage, lørdage og søndage 11-16.

Sponsorer

Advokat Jacob Berner Rue (L)
3370 Melby
Tlf. 4774 2822

Bog og Idé - Frederiksværk
Nordcentret, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4752 4001

Danske Bank
Nørregade 6
3300 Frederiksværk

Det Classenske Fideicommis
Tromnæs Alleen 2F, 4800 Nykøbing F.
Tlf. 5444 7029

Entreprenør Poul Erik Andreasen
Møllevangsvej 103, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4774 7809

Glarmesteren i Frederiksværk
Syrevej 17, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 4248

Grøn Teknik v. Otto Jacobsen
Værkstedsbakken 5 B, 3390 Hundested

Industrimuseet Frederiks Værk
Torvet 1, 3300 Frederiksværk

Kim Dencker Johansen Holding Aps
Hanehovedvej 187, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 2583

Kiropraktisk klinik v/ Merethe Lyngbæk
Kirkegade 7, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 4540

KTS-Entreprise
Industrivej 3, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4777 2577

Thomsens Cykler
Vinderød Skov 3-5, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 2323

Tømrermester Egon Bech A/S
Krudtværksalleen 21 B
3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 2060

Winther A/S, Snedker- og Tømrermestre
Jernbanegade 5 , 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 0202, 2021 0202